

De geniale vriendin

Elena Ferrante

De geniale vriendin

DE NAPOLITAANSE ROMANS 1

Kinderjaren, puberteit

Vertaald uit het Italiaans
door Marieke van Laake

WERELDBIBLIOTHEEK • AMSTERDAM

Eerste druk 2013
Tweëntwintigste druk 2017

Oorspronkelijke titel *L'amica geniale*, edizioni e/o, Rome

© 2011 Elena Ferrante

© 2013 Nederlandse vertaling Marieke van Laake/

Uitgeverij Wereldbibliotheek bv

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Karin van der Meer

Foto omslag © Shutterstock/Everett Collection

NUR 302

ISBN 978 90 284 2508 8

www.wereldbibliotheek.nl

*De Heer: Gij moogt ook dan u vrij doen kennen:
'k Heb u en uws gelijken nooit gehaat.
Van alle geesten, die ontkennen,
Is het de spotter, die mij 't minste schaadt.
Des mensen werkkraft kan te licht aan 't sluimren raken,
Hij mint de luie rust maar al te wel:
Daarom geef ik hem gaarne zo'n gezelschap,
Die prikkelt, drijft en moet als duivel waken.*

– J.W. Goethe, *Faust*

Personages

De familie Cerullo (het gezin van de schoenmaker):

Fernando Cerullo, schoenmaker.

Nunzia Cerullo, moeder van Lila.

Raffaella Cerullo, door iedereen Lina genoemd, alleen Elena noemt haar Lila.

Rino Cerullo, oudere broer van Lila, ook hij is schoenmaker.

Ook een van Lila's zonen zal Rino gaan heten.

Andere kinderen.

De familie Greco (het gezin van de conciërge):

Elena Greco, Lenuccia of Lenù genoemd. Zij is de eerstgeborene, na haar komen Peppe, Gianni en Elisa.

De vader is conciërge op het gemeentehuis.

De moeder is huisvrouw.

De familie Carracci (het gezin van don Achille):

Don Achille Carracci, de boeman uit de sprookjes.

Maria Carracci, echtgenote van don Achille.

Stefano Carracci, zoon van don Achille, werkzaam in de kruidenierswinkel van de familie.

Pinuccia en Alfonso Carracci, de andere twee kinderen van don Achille.

De familie Peluso (het gezin van de timmerman):

Alfredo Peluso, timmerman.

Giuseppina Peluso, echtgenote van Alfredo.

Pasquale Peluso, oudste zoon van Alfredo en Giuseppina, metselaar.

Carmela Peluso, die zich ook Carmen laat noemen, zus van Pasquale, verkoopster in een furniturewinkel.

De familie Cappuccio (het gezin van de gekke weduwe):

Melina, de gekke weduwe, een nicht van de moeder van Lila.

De echtgenoot van Melina, die lossers was op de groente- en fruitmarkt.

Ada Cappuccio, dochter van Melina.

Antonio Cappuccio, haar broer, monteur.

Andere kinderen.

De familie Sarratore (het gezin van de spoorwegbeambte-dichter):

Donato Sarratore, controleur.

Lidia Sarratore, echtgenote van Donato.

Nino Sarratore, de oudste van de vijf kinderen van Donato en Lidia.

Marisa Sarratore, dochter van Donato en Lidia.

Pino, Clelia en Ciro Sarratore, de jongste kinderen van Donato en Lidia.

De familie Scanno (het gezin van de groenteman):

Nicola Scanno, groenteman.

Assunta Scanno, echtgenote van Nicola.

Enzo Scanno, zoon van Nicola en Assunta, ook hij is groenteman.

Andere kinderen.

De familie Solara (het gezin van de eigenaar van het gelijknamige café annex banketbakkerij):

Silvio Solara, eigenaar van café-banketbakkerij Solara.

Manuela Solara, echtgenote van Silvio.

Marcello en Michele Solara, zoons van Silvio en Manuela.

De familie Spagnuolo (het gezin van de banketbakker):

Meneer Spagnuolo, banketbakker van café-banketbakkerij Solara.

Rosa Spagnuolo, echtgenote van de banketbakker.

Gigliola Spagnuolo, dochter van de banketbakker.

Andere kinderen.

Gino, zoon van de apotheker.

De onderwijzers en leraren:

Ferraro, onderwijzer en bibliothecaris.

La Oliviero, onderwijzeres.

Gerace, leraar op het gymnasium.

La Galiani, lerares op het gymnasium.

Nella Incardo, nicht van juffrouw Oliviero, woonachtig op Ischia.

Proloog

Het uitwissen van de sporen

Vanochtend belde Rino. Ik dacht dat hij weer geld wilde en nam me voor hem dat te weigeren. Maar de reden van zijn telefoontje was een andere: zijn moeder was zoek.

‘Sinds wanneer?’

‘Twee weken.’

‘En dan bel je me nu pas?’

Mijn toon moet hem vijandig hebben geleden, ook al was ik niet boos of verontwaardigd, er lag alleen een zweempje sarcasme in. Hij probeerde te reageren, maar deed dat verward, gegeneerd, half in het Napolitaans, half in het Italiaans. Hij zei dat hij ervan overtuigd was dat zijn moeder zoals gewoonlijk door Napels zwierf.

‘Ook ’s nachts?’

‘Je weet hoe ze is.’

‘Inderdaad, maar twee weken weg, lijkt je dat normaal?’

‘Ja. Je hebt haar al lang niet meer gezien, het is erger met haar: ze heeft nooit slaap, komt en gaat en doet waar ze zin in heeft.’

Hoe dan ook, uiteindelijk was hij ongerust geworden. Hij had iedereen naar haar gevraagd, was de ziekenhuizen langs gegaan, had zich zelfs tot de politie gewend. Tevergeefs, zijn moeder was nergens te vinden. Wat een goede zoon: een zware man, tegen de veertig, nooit gewerkt, alleen maar louches zaakjes gedaan en geld verkwist. Ik stelde me voor met hoeveel zorg hij had gezocht. Met geen enkele. Hij had geen hersens en alleen voor zichzelf had hij hart.

‘Ze is niet toevallig bij jou?’ vroeg hij ineens.

Zijn moeder? Hier in Turijn? Hij kende de situatie en zei maar wat, om iets te zeggen. Wat hem betrof, hij reisde regelmatig, had minstens tien keer onuitgenodigd bij mij geloogd. Maar zijn moeder, die ik graag zou hebben ontvangen, had Napels nooit verlaten, haar hele leven niet. Ik antwoordde: 'Nee, bij mij is ze niet.'

'Weet je het zeker?'

'Rino, alsjeblieft, ik zeg toch dat ze hier niet is.'

'Waar is ze dan heen gegaan?'

Hij begon te huilen en ik liet hem zijn toneelstukje opvoeren, snikken die onecht begonnen en vervolgens echt werden. Toen hij klaar was, zei ik: 'Alsjeblieft, gedraag je voor een keertje zoals zij dat zou willen: zoek haar niet.'

'Wat zeg je nou?'

'Wat ik zei. Het heeft geen zin. Leer alleen te leven en zoek ook mij niet meer op.'

Daarna verbrak ik de verbinding.

2

Rino's moeder heet Raffaella Cerullo, maar iedereen heeft haar altijd Lina genoemd. Ik niet, die eerste naam heb ik nooit gebruikt, en ook de tweede niet. Voor mij is ze Lila, al meer dan zestig jaar. Als ik haar ineens Lina of Raffaella zou noemen, zou ze denken dat er een einde aan onze vriendschap was gekomen.

Al minstens drie decennia vertelt ze me dat ze wil verdwijnen zonder sporen na te laten, en alleen ik weet precies wat ze daarmee bedoelt. Ze heeft nooit een vlucht of een identiteitsverandering overwogen, en er evenmin van gedroomd elders een nieuw leven te beginnen. En omdat ze het een afschuwelijk idee vond dat Rino met haar lichaam geconfronteerd zou worden en gedwongen zou zijn zich erover te ontfermen, heeft ze ook nooit aan zelfmoord gedacht. Er stond haar altijd iets anders voor ogen: ze wilde in het niets oplossen; ze wilde elke cel van zichzelf laten verdwijnen; er moest niets

meer van haar overblijven. En omdat ik haar goed ken, of in elk geval denk dat ik dat doe, staat het voor mij vast dat ze een manier heeft gevonden om nog geen haar in deze wereld achter te laten, nergens.

3

De dagen verstreken. Ik controleerde mijn elektronische en mijn papieren post, maar zonder hoop. Ik had haar heel vaak geschreven, zij mij bijna nooit geantwoord: zo ging het altijd. Ze gaf de voorkeur aan de telefoon en aan lange, nachtelijke gesprekken als ik in Napels was.

Ik opende al mijn lades, en de blikken dozen waarin ik allerlei dingen bewaar. Niet veel. Ik heb een massa spullen weggegooid, vooral dingen die haar betroffen, en dat weet ze. Ik ontdekte dat ik niets van haar heb, geen foto, geen briefje, geen cadeautje. Het heeft me zelf verbaasd. Is het mogelijk dat ze in al deze jaren niets van haar bij mij heeft achtergelaten, of, erger, dat ik niets van haar heb willen bewaren? Dat is mogelijk.

De volgende keer was ik het die belde, en ik deed het met tegenzin. Rino nam niet op, niet op zijn vaste telefoon en niet op zijn mobieltje. Hij belde me 's avonds terug, op zijn gemak. Zijn stem klonk als die van iemand die net doet alsof hij verdriet heeft.

‘Ik zag dat je gebeld hebt. Heb je nieuws?’

‘Nee. En jij?’

‘Niets.’

Hij zei dingen tegen me die nergens op sloegen. Hij wilde op de televisie komen, een oproep doen in dat programma dat zich met verdwenen mensen bezighoudt, zijn moeder voor alles vergiffenis vragen, haar smeken terug te komen.

Ik luisterde geduldig en vroeg hem toen: ‘Heb je in haar kast gekeken?’

‘Waarom?’

Wat het meest voor de hand lag, was natuurlijk nooit bij hem opgekomen.

‘Ga eens kijken.’

Hij ging erheen en ontdekte dat er niets meer te vinden was, zelfs geen zomer- of winterjurk van zijn moeder, alleen maar oude klerhangers. Ik heb hem overal in huis laten zoeken. Haar schoenen waren verdwenen. De weinige boeken die ze bezat. Alle foto’s. De filmpjes. Haar computer was weg, ook de oude diskettes die mensen vroeger gebruikten, alles, alles uit haar lange loopbaan van elektronische heks die al aan het einde van de jaren zestig, in de tijd van de ponskaarten, handig met computers begon om te gaan. Rino was stomverbaasd.

Ik zei: ‘Neem alle tijd die je wilt, maar bel me daarna en vertel me dan of je iets van haar hebt gevonden, al was het maar een speld.’

Hij belde me de volgende dag, uiterst opgewonden. ‘Er is niets.’

‘Helemaal niets?’

‘Nee. Ze heeft zichzelf van alle foto’s geknipt waar we samen op stonden, ook die van toen ik klein was.’

‘Heb je goed gekeken?’

‘Overal.’

‘Ook in de kelder?’

‘Overal,’ zei hij. ‘Zelfs de doos met documenten is weg: noem maar op, oude geboortebewijzen, telefooncontracten, reçu’s van rekeningen. Wat betekent dat? Heeft iemand alles gestolen? Wat zoeken ze? Wat willen ze van mijn moeder en mij?’

Ik stelde hem gerust en zei dat hij kalm moest blijven. Het was onwaarschijnlijk dat iemand iets wilde, van hem al helemaal.

‘Mag ik een tijdje bij je komen logeren?’

‘Nee.’

‘Alsjeblieft, ik kan niet slapen.’

‘Zoek het maar uit, Rino, ik zou niet weten wat ik voor je kon doen.’

Ik hing op, en toen hij opnieuw belde heb ik niet opgenomen. Ik ben aan mijn bureau gaan zitten.

Lila wil weer eens overdrijven, dacht ik.

Ze was het begrip ‘geen spoor’ tot in het absurde aan het doorvoeren. Ze wilde, zesenzestig jaar oud, niet alleen zelf verdwijnen, maar ook het hele leven dat ze achter zich had uitwissen.

Ik was verschrikkelijk boos.

Laten we maar eens zien wie dit keer zijn zin krijgt, zei ik bij mezelf. Ik zette de computer aan en begon onze geschiedenis op te schrijven, alles wat ik me ervan herinner, tot in de details.